

doubledividend

Financial & Social Returns

DUURZAAMHEIDSRAPPORT

Amsterdam, mei 2020

Contactgegevens:

DoubleDividend Management B.V.
Herengracht 320
1016 CE Amsterdam

Telefoon: 020-5207660
E-mail: contact@doubledividend.nl
Website: www.doubledividend.nl

AFM nummer: 15000358

Niets uit dit duurzaamheidsrapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DoubleDividend.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Onze beleggingsfilosofie.....	5
2.1 Wat is duurzaam beleggen bij DoubleDividend?	7
2.2 Uitsluitingen	19
3. Betrokken aandeelhouderschap	20
3.1 Stewardshipbeleid (Beleid inzake betrokken aandeelhouderschap).....	20
3.2 Wat is betrokken aandeelhouderschap voor DoubleDividend?	21
3.3 Monitoring stewardshipbeleid (Beleid inzake betrokken aandeelhouderschap) 2019	22
3.4 Focus letter (speerpuntenbrief) Eumedion	24
4. Stembeleid en stemgedrag.....	25
4.1 Uitgangspunten	25
4.2 Samenvatting stemgedrag DD Equity Fund 2019.....	26
4.3 Samenvatting stemgedrag DD Property Fund N.V. 2019	29
Bijlage 1: SDG bijdrage ondernemingen DD Equity Fund.....	32

1. Inleiding

Bijgaand het duurzaamheidsrapport 2020 van DoubleDividend Management B.V. (hierna 'DoubleDividend').

In dit duurzaamheidsrapport leggen wij verantwoording af over bepaalde verplichtingen vanuit wet- en regelgeving alsmede over verantwoordelijkheden die wij als vermogensbeheerder en beheerder van beleggingsinstellingen wensen te nemen.

DoubleDividend is een onafhankelijke specialist in verantwoord actief beleggen en wil met haar activiteiten een brug slaan tussen financieel en maatschappelijk rendement en heeft dit in haar statuten als eerste doel vastgelegd. Het 'Double' in onze naam staat dan ook voor een financieel én een maatschappelijk rendement.

STATUTEN:	
Naam en zetel	-----
Artikel 1	-----
1.	De vennootschap draagt de naam: DoubleDividend Management B.V. ----
2.	De vennootschap heeft haar zetel te Amsterdam. -----
Doel	-----
Artikel 2	-----
De vennootschap heeft ten doel:-----	
a.	het in en met haar activiteiten een brug te (doen) slaan tussen financieel rendement en maatschappelijk rendement; -----
b.	het verlenen van adviserende en uitvoerende diensten op het gebied van vermogensbeheer en het optreden als beheerder van -----
	beleggingsinstellingen;-----

In dit duurzaamheidsrapport wordt ingegaan op de belangrijkste onderwerpen die samenhangen met het in de praktijk brengen van verantwoord beleggen:

- Beleggingsfilosofie: integratie van duurzaamheid in het beleggingsproces. Volledige integratie van de *Sustainable Development Goals* (SDGs) van de Verenigde Naties in de drie door DoubleDividend benoemde kritische maatschappelijke trends: klimaatverandering, ecosystemen en welzijn. Op welke wijze hebben onze beleggingen een positieve bijdrage geleverd op de SDGs?
- Betrokken aandeelhouderschap: vertaald in een stewardshipbeleid en monitoring stewardshipbeleid 2019.
- Stembeleid en stemgedrag: wat zijn de uitgangspunten en hoe is er gestemd in 2019.

Verantwoordelijk gedrag vereist een hoog niveau van transparantie en integriteit van DoubleDividend zelf. DoubleDividend verplicht zich ertoe transparant te zijn en verantwoording af te leggen over haar beleggingen, stembeleid/stemgedrag en betrokken aandeelhouderschap. Op onze website en onder meer in onze maandberichten en jaarverslagen wordt hierover uitvoerig informatie verstrekt. Deze documenten zijn op de website te vinden, www.doubledividend.nl. Met dit duurzaamheidsrapport geeft DoubleDividend een verdere invulling aan die transparantie.

Wij wensen u veel leesplezier en hopen dat dit duurzaamheidsrapport bijdraagt aan het verkrijgen van meer inzicht ten aanzien van onze inspanningen met betrekking tot verantwoord beleggen. Indien u vragen, opmerkingen of suggesties heeft aarzel dan niet contact met ons op te nemen.

2. Onze beleggingsfilosofie

Voordat we uitleg geven over wat duurzaam beleggen betekent, eerst onze beleggingsfilosofie. Duurzaamheid maakt namelijk vanaf de oprichting van DoubleDividend onderdeel uit van onze beleggingsfilosofie. In ons DNA zit dan ook de verbintenis tussen financieel en maatschappelijk rendement.

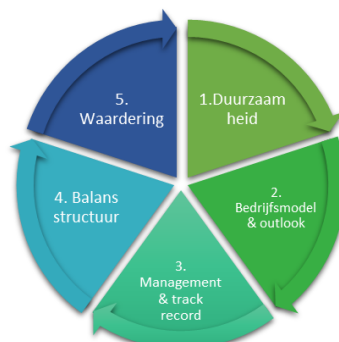
DoubleDividend heeft een onderscheidende en uitgesproken beleggingsfilosofie, die als volgt is gedefinieerd:

We beleggen in duurzame ondernemingen
van hoge kwaliteit
met een focus op de lange termijn
volgens een gedisciplineerd beleggingsproces
met als doel het behalen van een absoluut rendement
tegen een acceptabel risico

Deze beleggingsfilosofie is ons anker en onze belangrijkste gids bij onze dagelijkse keuzes. Het zorgt ervoor dat we niet teveel worden afgeleid, maar vasthouden aan een vaste lijn en overtuiging. Het moet ons behoeden tegen overmoed en opportunisme. Juist in financiële wereld is het hebben van een kompas van groot belang.

Onze beleggingsfilosofie is de uitkomst van de volgende overtuigingen.

- **Duurzaamheid levert een positieve bijdrage aan het risico- rendementsprofiel van een beleggingsportefeuille;** wij beleggen niet duurzaam vanuit puur ideële overwegingen. Dit alleen al om de suggestie te vermijden dat duurzaam beleggen ten koste zou gaan van het rendement. We beleggen juist duurzaam omdat duurzame beleggingen naar onze stellige overtuiging betere beleggingen zijn, met betere risico- rendementskarakteristieken.
- **Uitsluitend beleggen in ondernemingen van hoge kwaliteit zorgt voor een weerbare beleggingsportefeuille;** ondernemingen van hoge kwaliteit kunnen tegen een stootje. Een kwalitatief hoogwaardige onderneming voldoet aan onze Schijf van Vijf; de onderneming is een koploper op het gebied van duurzaamheid, heeft een hoogwaardig bedrijfsmodel met goede vooruitzichten, heeft een track record van stabiele winstgroei en een sterk management team, beschikt over een solide balans en is aantrekkelijk gewaardeerd.

- De waarde van de beleggingen wordt bepaald op de lange termijn omdat de toegevoegde financiële en maatschappelijke waarde van ondernemingen op de lange termijn wordt gecreëerd. Wij beleggen daarom met een lange beleggingshorizon.
- Wij streven naar het behalen van een absoluut rendement dat aansluit bij de beleggingsdoelstelling, niet naar het verslaan van een benchmark. De financiële wereld is de afgelopen decennia geobsedeerd geraakt door benchmarking. DoubleDividend streeft naar het behalen van een absoluut rendement, door te beleggen in ondernemingen die passen bij haar beleggingsfilosofie.
- DoubleDividend streeft niet naar het hoogst mogelijke rendement, maar naar een realistisch rendement, met aandacht voor risico. Het hoogst rendement is niet het beste rendement als het tot stand is gekomen met onverantwoorde risico's.
- Risico is het permanent verliezen van kapitaal gegeven de beleggingshorizon en niet de tussentijdse beweeglijkheid. Het belang van de beleggingshorizon is dan ook heel groot.

Het is duidelijk dat deze overtuigingen die samen onze beleggingsfilosofie vormgeven, niet los van elkaar staan. Duurzaamheid, kwaliteit, risico en rendement en beleggingshorizon zijn met elkaar verbonden en versterken elkaar.

2.1 Wat is duurzaam beleggen bij DoubleDividend?

Algemeen

Duurzaam beleggen heeft de afgelopen jaren enorm aan populariteit gewonnen. Duurzaam beleggen wordt de norm, dat is positief, maar de term wordt te pas en te onpas gebruikt en soms misbruikt ('greenwashing'). De duurzame invulling in een beleggingsportefeuille verschilt in ieder geval sterk per belegger. Hierdoor ontstaat behoefte aan duidelijkheid en verantwoording.

Er zijn globaal drie benaderingen voor duurzaam beleggen; 1. Uitsluitingen 2. Best in Class of 3. Investeren in oplossingen (impact beleggen). De eerste variant is de meest eenvoudige benadering en wordt het meest toegepast. Hierbij wordt breed geïnvesteerd, maar worden bepaalde sectoren of bedrijven uitgesloten zoals bijvoorbeeld wapens- en tabaksfabrikanten. Bij de Best in Class benadering wordt gekozen voor het meest duurzame alternatief in elke sector. Deze benadering wordt vaak gekozen door duurzame beleggers die een benchmark volgen. Het nadeel van deze benadering is dat ook wordt geïnvesteerd in sectoren die per definitie niet duurzaam zijn zoals bijvoorbeeld luchtvaart of fossiele energie. De derde benadering, het investeren in oplossingen, past het best bij de beleggingsfilosofie en -proces van DoubleDividend. DoubleDividend wil impact hebben door te investeren in ondernemingen die een bijdrage leveren aan de oplossing voor een drietal benoemde kritische maatschappelijke trends. DoubleDividend volgt geen benchmark, heeft een bottom-up proces en een geïntegreerde analyse van financiële en niet- financiële aspecten bij de beoordeling van ondernemingen.

Duurzaam beleggen bij DoubleDividend

Voor DoubleDividend ligt de focus op het verduurzamen van de samenleving in brede zin. Wij hebben daarom drie kritische maatschappelijke trends benoemd die zowel kansen als risico's vormen voor ondernemingen, te weten: 1. Klimaatverandering 2. Ecosystemen en 3. Welzijn. Ondernemingen kunnen door hun omvang en/of aard van activiteiten een grote impact hebben op één van de bovengenoemde trends. Wij verwachten dat ondernemingen de risico's die met deze trends samenhangen beheersen en juist inspelen op de kansen en een significante positieve impact hebben op één van bovengenoemde trends. Met andere woorden, ondernemingen moeten denken in oplossingen en kansen hetgeen tot uiting komt in hun productieproces en/of producten en diensten.

Tabel: De drie door DoubleDividend benoemde maatschappelijke trends zijn:

	Klimaatverandering; opwarming van de aarde als gevolg van CO ₂ -uitstoot zorgt voor een groter risico op extreme weersomstandigheden (droogtes, overstromingen, bosbranden) en heeft belangrijke gevolgen voor o.a. de wereldwijde voedselzekerheid, welzijn en veiligheid.
	Ecosystemen: aantasting van het ecosysteem leidt tot vervuiling, schaarste van belangrijke grondstoffen, en verlies van biodiversiteit als gevolg van vervuilende en onnodig grondstof intensieve bedrijfsprocessen, ontbossing en overbevissing.
	Welzijn: heeft betrekking op volksgezondheid, armoede en ondervoeding, gebrekkig onderwijs, geslachtelijke ongelijkheid, kwaliteit van gezondheidszorg, ongelijkheid op de werkvloer, en corruptie.

Binnen de beleggingsfilosofie van DoubleDividend versterken duurzaamheids- en financiële aspecten elkaar en zijn onderdeel van één en dezelfde analyse. Ondernemingen met een brede duurzaamheidsagenda zijn volgens de beleggingsfilosofie van DoubleDividend meer gericht op de lange termijn, doen meer aan innovatie, hebben een beter business model en kennen een lager risicoprofiel. Duurzaamheid is daarmee onderdeel van kwaliteit en duurzaamheid biedt daarmee

voor de belegger een positieve bijdrage aan het risico- rendementsprofiel van een beleggingsportefeuille.

Van de drie maatschappelijke trends naar de Sustainable Development Goals

In september 2015 is 'de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling' door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) aangenomen. Deze Agenda bestaat uit 17 Sustainable Development Goals (SDGs) en 169 onderliggende subdoelstellingen of targets. De SDGs bouwen voort op de Millennium Development Goals (MDGs) die eind 2015 waren afgelopen. De SDGs zijn breder van opzet dan de MDGs die vooral van toepassing waren op de minder ontwikkelde landen. De SDGs zijn van toepassing op alle landen en legt de verantwoordelijkheid voor een duurzame ontwikkeling bij zowel overheden, non-profit organisaties als de private sector. Alhoewel klimaat en armoede een belangrijk onderdeel vormen van de SDGs zijn ze onderdeel van een bredere set aan doelstellingen. De 17 SDGs zijn weer onderverdeeld in 169 SDG-doelstellingen. Hiervan hebben 41 doelstellingen betrekking op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving (zoals water, lucht, biodiversiteit en klimaat), terwijl de resterende 128 SDG-doelstellingen vooral over sociale en economische ontwikkeling gaan.

Sinds het verdrag over de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling in werking is getreden in 2016 zijn er talrijke initiatieven ontwikkeld om de doelstellingen te behalen. Ook bij ondernemingen en in de financiële wereld staan de SDGs volop in de belangstelling.

Bij DoubleDividend worden de SDGs volledig geïntegreerd in ons duurzaamheidsbeleid. Bij de beoordeling van investeringen op duurzaamheid wordt binnen het beleid van DoubleDividend gekeken naar drie kritische maatschappelijke trends: klimaatverandering, ecosystemen en welzijn. De 17 SDGs van de VN zijn volledig inpasbaar binnen deze drie megatrends.

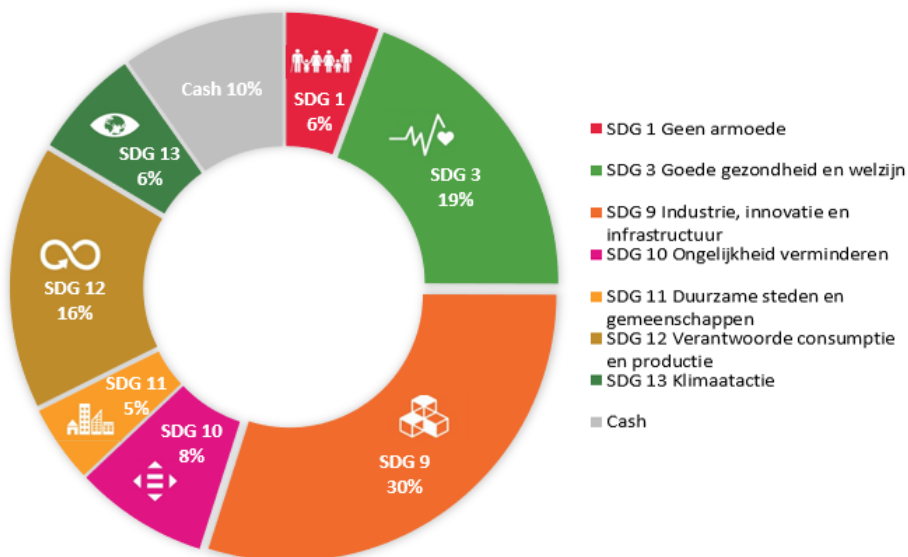

Verantwoording bijdrage beleggingsportefeuille aan SDGs

DD Equity Fund

Voor het DD Equity Fund hebben we elke investering gekoppeld aan één van de SDGs, de SDG waarop de onderneming de grootste bijdrage levert. Hierbij is vooral gekeken naar de kernactiviteit van de onderneming.

AANDEEL SDGs IN PORTEFEUILLE DD EQUITY FUND

Bron: DoubleDividend Management B.V. ultimo december 2019

De portefeuille van het DD Equity Fund levert de grootste bijdrage aan SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur). Dit houdt verband met het grote aandeel technologie in de portefeuille. De bijdrage op SDG 9 kan niet los worden gezien van de andere SDGs. Technologie en innovatie spelen naar onze mening een cruciale rol bij de oplossing van vrijwel alle maatschappelijke problemen op het gebied van klimaatverandering, ecosystemen, voedselvoorziening, gezondheidszorg, onderwijs en

armoedebestrijding. Ook SDG 3 (gezondheid en welzijn) is sterk vertegenwoordigd in de portefeuille vanwege het groot aantal ondernemingen gerelateerd aan de gezondheidszorg in onze portefeuille. Veel van de ondernemingen in portefeuille hebben een bijdrage op meerdere SDGs. In Bijlage 1 wordt per onderneming (ultimo december 2019 in portefeuille) aangegeven op welke SDGs deze onderneming een bijdrage levert.

Voorbeeld Danone

SDG 12 – verantwoorde consumptie en productie

Danone past, naast onder andere Unilever, Nestlé en Henkel, in het rijtje van een aantal producenten van consumentengoederen die een breed duurzaamheidsbeleid hebben. Deze ondernemingen willen met het aanbod van betere producten en een uitgebreid beleid op de eigen huishouding en productieketen een positieve impact hebben. In onze kwalificatie leveren deze ondernemingen een bijdrage op SDG 12, met de brede definitie duurzame consumptie en productie.

Beleid Danone

Het duurzaamheidsbeleid van Danone heeft als thema *One Health One Planet*. Danone gelooft dat de gezondheid van de planeet en de mensen die daarop wonen sterk met elkaar verbonden zijn en heeft haar duurzaamheidsbeleid hierop ingericht. Danone wil met het aanbod van producten de gezondheid en het welzijn van mensen verbeteren. Ook zet Danone zich in voor een gezondere levensstijl. Daarnaast wil Danone de impact die het bedrijf als grote voedselproducent op het klimaat en ecosysteem heeft, minimaliseren door het aanbod van meer plantaardige alternatieven en beleid op de productieketen.

Materialiteit & doelstellingen

Gezien de omvang van de ondernemingen en de lange productieketen heeft het beleid van ondernemingen als Danone en Unilever veel invloed en kunnen ze dus op veel vlakken een behoorlijke impact hebben. Danone heeft een omzet van circa € 25 miljard en is actief in 120 landen. Danone is actief op het gebied van melkproducten, water en gespecialiseerde voeding zoals babyvoeding. Danone heeft haar doelstellingen voor 2030 volledig in lijn gebracht met de SDGs van de VN.

Voor wat betreft de producten die het verkoopt heeft Danone doelstellingen met betrekking tot voedingswaardes, suiker, vet en zout. In 2018 bestond 89% van de omzet uit gezonde producten volgens de definitie van Danone. In 2020 moeten 100% van de producten voldoen aan de voedingswaarde doelstellingen van Danone. Voor wat betreft de bescherming van het klimaat en het ecosysteem heeft Danone doelstellingen op het gebied van reductie van de CO₂-uitstoot (50% per product en 30% absoluut in 2030), duurzame energie (100% in 2030), watergebruik (60% daling in 2020), verpakking (100% recyclebaar in 2025) en duurzame landbouw (80% duurzame melk in 2020). In 2050 wil Danone geheel klimaatneutraal zijn.

Ook heeft Danone beleid op diversiteit (50% van de managers is al vrouw) en talentontwikkeling (94% van de werknemers krijgt training). Tenslotte wil Danone zich inzetten voor inclusieve groei vooral door kleine boeren te betrekken in de productieketen. Danone neemt melk af van 58.000 boeren waarvan 90% klein is (minder dan 10 koeien).

Voorbeeld Adidas

Probleem

Bij onze duurzaamheidsanalyse maken we onderscheid tussen het product van een onderneming en de eigen huishouding van een onderneming. Adidas is een goed voorbeeld waarbij het product een positieve bijdrage levert (kleding is een basisbehoefte en sport levert een bijdrage aan een gezonde levensstijl), maar waar de huishouding uitdagingen kent. De kledingindustrie kent veel uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. Op de eerste plaats vanwege het gebruik van materialen. De productie van o.a. katoen, polyester en andere grondstoffen is een zware aanslag op het ecosysteem. Daarnaast zitten vaak giftige stoffen in kleding. Ook op sociaal vlak zijn er uitdagingen. Veel productie is uitbesteed aan lageloonlanden, waar de arbeidsomstandigheden een uitdaging vormen. De vraag is dus wat doet Adidas om de negatieve impact van haar huishouding te minimaliseren en om een positieve te bijdrage te leveren op product en huishouding.

Materialiteit

Bij de analyse gaat het om materialiteit. Adidas is gigantisch groot. Met een omzet van € 24 miljard in 2019 is het bedrijf één van de grootste kledingproducenten ter wereld. Vrijwel alle productie is verplaatst naar landen als China, Cambodja, Indonesië en Vietnam. Adidas heeft zelf bijna 60.000 mensen in dienst, maar een veelvoud daarvan is werkzaam bij toeleveranciers en fabrikanten. Hiervan is naar schatting 80% vrouw. Adidas kan bij een serieuze inspanning echt impact hebben. Een geloofwaardig duurzaamheidsbeleid bestaat uit een inventarisatie van waar zit de impact (materialiteit), het formuleren van heldere doelstellingen en tot slot monitoring en verantwoording.

Oplossing, meten is weten!

Adidas heeft een eigen matrix gemaakt van de impact van de productieketen op de omgeving. Waar zit de impact en wat is de impact? Waar: bij Adidas zit 50% van de impact op het gebruik van materialen. Verder zit het grootste deel van de impact in het productieproces bij de toeleveranciers. Wat: de grootste negatieve impact is de CO₂-uitstoot (42%), daarna luchtvervuiling (31%) en water consumptie (15%). In het geval van Adidas ligt de impact op het klimaat en ecosysteem dus vooral in het gebruik van materialen, maar op sociaal vlak ligt de impact (via arbeidsomstandigheden) vooral bij de toeleveranciers.

Doelstellingen klimaat en ecosysteem

Adidas heeft een reeks van doelstellingen geformuleerd die niet alleen betrekking hebben op de eigen huishouding, maar op de gehele productieketen, want daar zit de grootste impact. Deze doelstellingen hebben betrekking op het klimaat (reductie van energieverbruik met 20%, jaarlijkse daling van de CO₂-uitstoot met 3%), ecosystemen (reductie waterverbruik met 20-35%, reductie afval 20%, 100% vrij van gevaarlijke materialen, 100% gebruik van duurzame katoen, 100% gerecycled polyester) en welzijn (arbeidsomstandigheden bij toeleveranciers). De arbeidsomstandigheden bij toeleveranciers zijn het moeilijkst te monitoren en managen. Adidas creëert veel banen in opkomende landen waardoor daar de levensstandaard verbetert, maar het bedrijf moet er ook op toezien dat de werknemers een eerlijk loon krijgen en beschikken over een veilige werkplek. Adidas legt zelf minimum arbeidsomstandigheden op aan haar toeleveranciers. De controle vindt plaats via jaarlijkse controlebezoeken bij de fabrieken.

Voorbeeld Mastercard

Financial inclusion = inclusive growth

Fintech bedrijven zoals Mastercard, Visa en Paypal leveren een belangrijke bijdrage aan SDG 1 (geen armoede), 2 (geen honger), 5 (gender gelijkheid) en 10 (minder ongelijkheid). Creditcardmaatschappijen zijn in tegenstelling tot wat veel mensen denken geen financiële instellingen. Het zijn technologiebedrijven die de technische infrastructuur leveren voor diverse soorten kaarten, waaronder creditcards, debitcards en prepaid cards. Deze infrastructuur levert een belangrijke bijdrage aan wat *financial inclusion* heet, ofwel toegang tot het financiële systeem. Toegang tot het financiële systeem is een belangrijk middel in de bestrijding van armoede, honger en ongelijkheid. Veilig en efficiënt kunnen betalen en betalingen kunnen ontvangen is een randvoorwaarde.

500 miljoen mensen en 40 miljoen kleine ondernemers helpen

Inclusieve economische groei is de nummer 1 doelstelling van het duurzaamheidsbeleid van Mastercard. Mastercard heeft als doelstelling 500 miljoen mensen zonder toegang tot het financiële systeem, toegang bieden tot financiële dienstverlening. Daarnaast heeft Mastercard als doel 40 miljoen kleine ondernemers van de informele naar de formele economie te helpen. Mastercard wil dit doen door middel van samenwerken met de VN en Wereldbank, lokale overheden, NGO's en door middel van eigen initiatieven.

In arme landen, en dan vooral in landelijke gebieden, zijn boeren en kleine ondernemers veel tijd en geld kwijt om basis financiële handelingen te verrichten zoals het doen en ontvangen van betalingen, belastingaangifte, het ontvangen van subsidies, etc. Het kost niet alleen veel tijd, maar ook zijn transacties vaak alleen mogelijk tegen hoge kosten. Bijkomend probleem is dat individuen en kleine ondernemers geen toegang hebben tot overheidsdiensten en vaak zelfs niet eens over een ID kaart beschikken. Mastercard werkt samen met overheden en geeft kaarten uit waarmee dit allemaal wel mogelijk is. Dit is niet alleen goed voor de mensen zelf, maar ook voor de overheid onder andere vanwege minder fraude. In Egypte bijvoorbeeld heeft Mastercard samen met lokale banken en het ministerie van financiën een kaart ontwikkeld waar 3 miljoen ambtenaren salaris op ontvangen, waardoor salarissen niet meer contant hoeven te worden uitgekeerd.

Digitale infrastructuur

Vanwege het gebrek aan toegang tot financiële diensten hebben veel kleine en micro ondernemers in arme landen moeite om te groeien, waardoor het inkomen te laag is. In Kenya heeft Mastercard samen met Unilever een digitaal platform voor microkrediet opgezet voor de financiering van de voorraad van kleine winkeliers. Met meer voorraad kan er meer verkocht worden. Het platform is in 2017 opgericht en in 2018 hebben al 20.000 kleine winkeliers gebruik gemaakt van het krediet. In Indonesië heeft Mastercard een vergelijkbaar platform opgezet specifiek voor vrouwen met een kleine onderneming. Doel is het programma verder uit te rollen naar andere landen om uiteindelijk twee miljoen vrouwelijke ondernemers te bereiken in 2020.

Met de *Mastercard Lab for Financial Inclusion* wil Mastercard in samenwerking met de Gates Foundation 100 miljoen mensen in voornamelijk Afrika toegang geven tot financiële diensten. Het Lab in Nairobi (Kenya) biedt producten aan als het Mastercard Farmer Network (MFN, een digitale marktplaats voor boeren), Kionect (biedt micro-retail toegang tot het betalingsverkeer) en Kupaa (digitalisering van betalingen in het onderwijs).

Mastercard; Financial inclusion = inclusive growth

Eigenbelang

Natuurlijk heeft Mastercard ook eigenbelang bij de digitalisering van het betalingsverkeer in landen waar voornamelijk met contanten wordt betaald. Maar het één staat het ander niet in de weg. CEO van Mastercard Ajay Banga formuleert dat zo:

“Mastercard thrives in a thriving economy. There is no contradiction between pursuing our commercial objectives and advancing inclusive growth. Quite the opposite: We are doing well by doing good.”

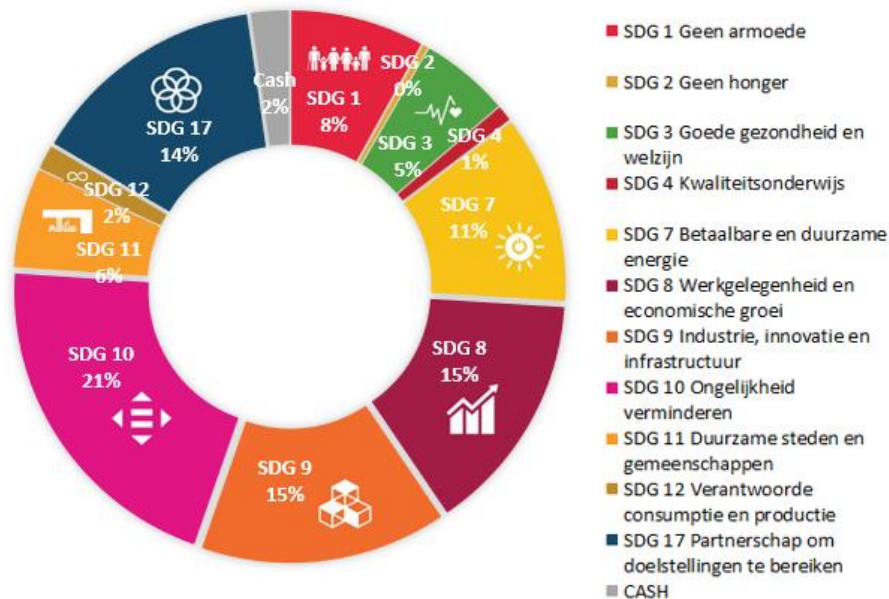
Eigen bijdrage

Naast producten levert Mastercard ook financieel een materiële bijdrage. Tijdens de beursnotering van Mastercard in 2006 is 10% van de aandelen van het bedrijf in de Mastercard Foundation gestopt. Deze Foundation, die als doel heeft *financial inclusion* en onderwijs voor mensen met een economische achterstand, heeft een vermogen van meer dan \$ 20 miljard. Daarnaast is in 2013 het *Mastercard Inclusive Growth Fund* opgericht, een impact fonds met een vermogen van \$ 500 miljoen.

DD Income Fund

Ook voor het DD Income Fund hebben we elke investering gekoppeld aan de SDG waarop de onderneming of organisatie de grootste bijdrage levert. Het DD Income Fund kent vanuit dit perspectief een wat ander profiel dan het DD Equity Fund omdat veelal in andere sectoren wordt geïnvesteerd. Het DD Income Fund levert een belangrijke bijdrage op het reduceren van ongelijkheid en armoede (SDG 1, 10 en 17) vanwege het grote aandeel van de portefeuille in opkomende landen, financiële instellingen en ontwikkelingsbanken zoals de Wereldbank. Ook zijn er meer directe investeringen in de energietransitie (SDG 7) met name via investeringen in nutsbedrijven die obligaties uitgeven voor het verduurzamen van de energieopwekking.

AANDEEL SDGs IN PORTEFEUILLE DD INCOME FUND

Bron: DoubleDividend Management B.V. ultimo december 2019

Voorbeeld Wereldbank/IBRD

De IBRD, the International Bank for Reconstruction and Development, is een belangrijk onderdeel van de portefeuille van het DD Income Fund. Het afgelopen jaar hebben we onze positie in Amerikaanse staatsobligaties geheel afgebouwd ten gunste van ontwikkelingsbanken zoals de Wereldbank (de IBRD is onderdeel van de Wereldbank), de EBRD en de Africa Development Bank. Deze banken hebben een hoge AAA rating, maar meer positieve impact dan Amerikaanse staatsobligaties.

De Wereldbank is in 1944 opgericht om een bijdrage te leveren aan de wederopbouw van Europa na de tweede wereldoorlog. Inmiddels is de Wereldbank uitgegroeid tot de grootste ontwikkelingsbank van de wereld en heeft als belangrijkste doel het reduceren van armoede. De Wereldbank is feitelijk een onderdeel van de VN. De bank financiert projecten in ontwikkelingslanden op het gebied van o.a. landbouw, onderwijs, klimaat en gezondheidszorg.

Een voorbeeld is het *water and sanitation programme* (WSP) van de wereldbank waarmee de bank door projecten te financieren 75 miljoen mensen toegang tot schoon drinkwater wil bieden. Om dit soort projecten te financieren geeft de Wereldbank obligaties uit waarvan het DD Income Fund per eind 2019 er drie in bezit had.

Voorbeeld Enel

Probleem

Elektriciteitsproductie is verreweg de grootste bron van CO₂-uitstoot wereldwijd. Volgens het IPCC klimaatpanel is de productie van elektriciteit verantwoordelijk voor 37% van de wereldwijde CO₂-uitstoot. De grootste bijdrage komt van kolencentrales. Daar komt bij dat de vraag naar elektriciteit fors zal stijgen als gevolg van een elektrificatie van de economie en door forse economische groei in landen als China en India. Het motto 'blijf weg bij de vervuiler' gaat hier niet bijdragen aan een oplossing, beter is het om te investeren in het verduurzamen van de vervuiler. In de portefeuille van het DD Income Fund investeren we dan ook in een aantal elektriciteitsmaatschappijen die de ambitie hebben de elektriciteitsvoorziening te verduurzamen. Dit vergt forse investeringen in onder andere zonne- en windparken en daarvoor geven deze bedrijven obligaties uit. Het Italiaanse Enel is hier een voorbeeld van. Andere posities in portefeuille zijn onder andere Iberdrola, Engie, EDF, Vattenfall en Hydro Quebec.

Beleid Enel

Enel is een van oorsprong Italiaans nutsbedrijf maar is momenteel actief in 33 landen en levert energie aan 73 miljoen klanten. Enel heeft zich als doel gesteld uiteindelijk geheel emissievrij energie op te wekken. In 2018 was 45% van de energie opwekking al "zero emission" in 2020 moet dit percentage zijn gestegen naar 55%. Met een grote opwekcapaciteit uit duurzame bronnen zoals wind, zon en waterkracht kan Enel worden gerekend tot één van de koplopers in de industrie. Hiermee levert de onderneming een belangrijke bijdrage aan SDG 7 (duurzame energievoorzieningen) en SDG 13 (het tegengaan van klimaatverandering).

Rol van beleggers

Met het verduurzamen van de energievoorziening zijn over periode 2018-2020 alleen al voor Enel € 14,8 miljard aan investeringen gemoeid. Deze investeringen worden voor een groot deel gefinancierd met de uitgifte van obligaties en ingehouden winst. Beleggers vervullen dus een belangrijke rol bij de verduurzaming van de energievoorziening.

DD Property Fund N.V.

Bij vastgoed is de bijdrage van de portefeuille primair toe te wijzen aan een enkele SDG, namelijk SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen) omdat de gehele portefeuille is geïnvesteerd in een enkele sector. Dit maakt de impact van de vastgoedportefeuille echter niet kleiner. De bebouwde omgeving is een belangrijk onderdeel van het klimaatprobleem en daarmee tevens van de oplossing. Volgens diverse onderzoeken zijn gebouwen, vanwege de bouwmaterialen en het gebruik (het verwarmen, koelen en verlichten), verantwoordelijk voor circa 40% van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Secundair hebben gebouwen dus een belangrijke impact op het klimaat (SDG 13). Daarnaast spelen andere factoren een rol zoals het gebruik van bouwmaterialen (SDG 14 en 15), de beschikbaarheid van betaalbare woningen (SDG 3 en 10), de locatie ten opzichte van openbaar vervoer en meer in het algemeen de leefbaarheid van gemeenschappen. Tenslotte is de vastgoedsector een belangrijke werkgever en economische motor (SDG 8 en 9).

Binnen de portefeuille van het DD Property Fund N.V. worden ondernemingen in commercieel vastgoed vooral beoordeeld op de verduurzaming van hun bestaande portefeuille en de ontwikkeling van nieuwe panden. Hierbij wordt gekeken naar onder andere de energie-efficiëntie van gebouwen, het waterverbruik, afvalscheiding en het gebruik van materialen bij bouw en renovatie. Een belangrijk hulpmiddel is dat een toenemend deel van de vastgoedbeleggers hun gebouwen laten certificeren op duurzaamheid door partijen zoals Breeam en LEED. Voor woningbeleggers wordt daarnaast gekeken naar de beschikbaarheid van goede en betaalbare woningen en de impact die ze hebben op gemeenschappen. Tot slot zijn er meer gespecialiseerde vastgoedspelers zoals Healthcare Trust of America (gezondheidscentra) en Digital Realty (datacentra) die vanwege hun specifieke activiteiten een bijdrage leveren.

 SDG 3: Goede gezondheid en welzijn	
Healthcare Trust of America	Levert bijdrage aan gezondheidszorg door te investeren in gezondheidscentra
 SDG 8: Eerlijk werk en economische groei	
Argo Real Estate Opportunities Fund	Zorgt met de ontwikkeling van winkelcentra voor gebiedsontwikkeling en nieuwe banen in Oost-Europa
 SDG 9: Industrie, Innovatie en Infrastructuur	
Digital Realty Trust	Datacentra zijn belangrijk onderdeel van de digitale infrastructuur
 SDG 10: Ongelijkheid verminderen	
ADO Properties	Voorziet in betaalbare huurwoningen voor lagere inkomensgroepen
Irish Residential Properties REIT	Voorziet via sociale huurwoningen ook in betaalbare huisvesting voor lagere inkomensgroepen
Kojamo	Voorziet via sociale huurwoningen ook in betaalbare huisvesting voor lagere inkomensgroepen
Vonovia	Voorziet in betaalbare huurwoningen voor lagere inkomensgroepen
 SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen	
ADO Properties	Renovatie van appartementen zorgt niet alleen voor een lagere energieconsumptie, maar ook voor verbetering van de leefomgeving in wijken
Argo Real Estate Opportunities Fund	Winkelcentra worden steeds duurzamer, betere isolatie en gebruik van LED
Empiric Student Property	Gericht op het verzorgen van goede en betaalbare huisvesting van studenten. Daarnaast programma voor verlaging energie- en waterverbruik
ENTRA	Focus ligt op de reductie van energieverbruik middels verduurzaming van bestaande gebouwen. Daarnaast worden nieuwe gebouwen ontwikkeld die CO ₂ -neutraal zijn of zelfs energie opleveren
Essex Property Trust	Investeert in verduurzaming van appartementencomplexen in portefeuille op gebied van klimaat, waterverbruik, afval etc.
Eurocommercial Properties	Investeert in verduurzaming van winkelcentra in portefeuille op gebied van klimaat, waterverbruik, afval etc.

Gecina	Koploper in vastgoedsector qua duurzaamheidsbeleid; zeer hoge score bij o.a. GRESB, Sustainalytics en CDP
Healthcare Trust of America	Afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de verduurzaming van de gebouwen op gebied van oa klimaat en waterverbruik
Hibernia REIT	Heeft de kantorenportefeuille de afgelopen jaren flink verduurzaamd door oude gebouwen te herontwikkelen; nieuwe gebouwen hebben tenminste een Leed Gold Label
Hysan Development CO	Beleid gericht op milieu: reductie CO ₂ , reductie watergebruik en reductie afval
Irish Residential Properties REIT	Relatief nieuwe portefeuille en daarom zeer energiezuinig. Alle appartementen voorzien van LED verlichting
Klépierre	Heeft alle winkelcentra beter bereikbaar gemaakt voor fietsers en voorzien van oplaadpalen voor elektrische auto's
Kojamo	Veel aandacht voor welzijn. Zo is er veel groen, zijn er speeltuinen en worden evenementen voor buurtbewoners georganiseerd
Land Securities Group	Heeft portefeuille afgelopen jaren flink verduurzaamd. Ook veel aandacht voor lokale gemeenschappen en werkgelegenheid
Merlin Properties Socimi	Hoogwaardige duurzame portefeuille. Bijna alle panden in portefeuille hebben hoge duurzaamheidsranking (LEED of Breeam).
Mitsui Fudosan Co	Duurzaamheid is onderdeel van de missie en filosofie van het bedrijf. Enerzijds minimaliseren negatieve impact, anderzijds investeren in nieuwe technologieën
Public Storage	Sinds 2012 een uitgebreid programma gericht op vervangen oudere verwarmingen en airco's, vervangen verlichting door LED, reductie waterverbruik en het recyclen van afval
Simon Property Group	Wil actieve bijdrage leveren aan economische groei en welvaart zonder een negatieve impact te hebben op het milieu en een positieve bijdrage leveren aan gemeenschappen.
Simon Property Group	Speciale aandacht voor vermindering waterverbruik vanwege schaarstegebieden in de VS en afval.
SL Green Realty	Heeft samen met bestuur van NYC stevige targets voor toekomst. Wil in 2050 daling van CO ₂ -uitstoot met 80% tov 2005. In 2030 doelstellingen: 0% afval naar stortplaatsen en beste luchtkwaliteit in NYC van alle grote steden in VS. Heeft hoogste ESG score van alle kantorenspeelers in de VS
Société Foncière Lyonnaise	Al sinds 2011 een beleid op duurzaamheid. Alle gebouwen zijn Breeam gecertificeerd. GRESB Green Star en EPRA Gold
Unibail-Rodamco-Westfield	Sinds kort een nieuwe CSR strategie genaamd "Better Places". Streeft naar 50% reductie CO ₂ in 2030 en kijkt daarbij naar de hele keten
Vonovia	Renovatie van woningen zorgt niet alleen voor een lagere energieconsumptie maar ook veel verbetering van de leefbaarheid in gemeenschappen

SDG 13: Klimaatactie

ADO Properties	Zet op grote schaal in op verduurzaming gebouwen: energie-efficiëntie wordt verbeterd door o.a. isolatie, dubbel glas en efficiënte verwarming
Digital Realty Trust	Verduurzaming datacentra vooral gericht op verlaging energieverbruik en gebruik duurzame energie
ENTRA	Heeft als doelstelling op termijn klimaatneutraal te worden. Doelstelling voor 2030 is verlaging CO ₂ met 70%
Gecina	Reductie CO ₂ in 2030 van tenminste 60%, klimaatneutraal in 2050. Zet in op duurzame energie (nu ca. 40%)
Klépierre	Zet daarnaast in op forse reductie CO ₂ ; eist ook dat toeleveranciers beleid hebben op duurzaamheid. Hoge score GRESB
Kojamo	Het energie-efficiënt maken van de woningen is prioriteit. Maakt gebruik van stadswarmte; alle elektra van duurzame bronnen. Nieuwe panden zijn 100% klimaatneutraal
Land Securities Group	Maakt voor 100% gebruik van duurzame energie. Wil in 2030 klimaatneutraal zijn
Mitsui Fudosan Co	Investeert in eigen wind- en zonneparken. Installeert daarnaast batterijen in gebouwen om energie op te slaan.
Unibail-Rodamco-Westfield	In 2015 belangrijke aanscherping beleid op klimaat. Doel is 100% duurzame energie in 2030
Unibail-Rodamco-Westfield	Alle personeelsleden hebben zowel individuele als collectieve duurzaamheidsdoelstellingen
Vonovia	Zet op grote schaal in op verduurzaming gebouwen: energie-efficiëntie wordt verbeterd door o.a. isolatie, dubbel glas en efficiënte verwarming

Bron: DoubleDividend Management B.V. ultimo december 2019

Voorbeeld Gecina

Vastgoedsector

De vastgoedsector moet een belangrijke bijdrage leveren aan de oplossing van het klimaatprobleem. De sector is verantwoordelijk voor circa 40% van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Een groot deel van de uitstoot zit in het verwarmen, koelen, verlichten en gebruik (o.a. liften) van gebouwen. Daar waar de energiesector moet zorgen voor een duurzame opwekking van elektriciteit, moet de vastgoedsector ervoor zorgen dat er simpelweg minder energie wordt verbruikt door gebouwen te verduurzamen. Daarnaast heeft de sector ook impact op ecosystemen (o.a. gebruik van materialen) en welzijn (gemeenschappen). Voor de sector zijn vooral SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen), SDG 12 (verantwoorde productie en consumptie), SDG 13 (klimaat) en SDG 8 (werkgelegenheid) van belang.

Beleid Gecina

Gecina is een Franse vastgoedonderneming die voornamelijk investeert in kantoren, woningen en studentenwoningen in Parijs. De onderneming heeft daarnaast een grote ontwikkelingstak. Gecina is een voorbeeld van een vastgoedonderneming die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid zeer serieus neemt. Gecina heeft als één van de grootste vastgoedinvesteerders van Frankrijk beleid op alle relevante thema's voor de vastgoedsector. Het beleid kent vier belangrijke thema's: lage CO₂-uitstoot, circulaire economie, biodiversiteit en welzijn.

De belangrijkste doelstelling is dat Gecina in 2050 klimaat neutraal wil zijn. Tussentijds wil de onderneming de CO₂-uitstoot per vierkante meter met 35% verminderen in 2020 en met 60% in 2030. Inmiddels komt ruim 40% van de energie in de gebouwen uit duurzame bronnen. Daarnaast heeft Gecina beleid om gebouwen zoveel mogelijk circulair te maken. Het design van het gebouw moet bijdragen aan het hergebruik van materialen als het gebouw toe is aan een renovatie. Ook bevordert Gecina groenvoorziening in en rond gebouwen om de biodiversiteit in steden te verbeteren. Tenslotte is Gecina zich ervan bewust dat gebouwen vooral plekken zijn waar mensen werken en wonen en dus een flinke impact hebben op het welzijn van mensen. Gecina wil dat gebouwen met een goed klimaat, goede publieke ruimtes en voorzieningen een actieve bijdrage leveren aan dit welzijn.

2.2 Uitsluitingen

DoubleDividend hanteert een uitsluitingenlijst. Op deze lijst staan ondernemingen waarin DoubleDividend niet direct belegt. Indirect (middels beleggingsfondsen van derden) beleggen wij bij voorkeur ook niet in deze ondernemingen. De praktijk laat zien dat de geselecteerde beleggingsfondsen van derden voor vermogensbeheerklanten geheel niet of slechts voor een heel klein percentage beleggen in uitgesloten ondernemingen/sectoren (doorgaans < 1%). De redenen voor het uitsluiten van ondernemingen zijn;

- de betreffende onderneming voldoet niet aan de internationaal erkende richtlijnen van de Global Compact Principles (een samenvatting van de belangrijkste Verenigde Naties verdragen voor het bedrijfsleven);
- de onderneming is actief in een specifieke maatschappelijk controversiële bedrijfsactiviteit die schadelijk is voor mens of milieu, zoals controversiële wapens, gokken, pornografie of tabak.

Categorieën	Argumentatie
Productie van clustermunitie Productie van anti-persoonsmijnen Productie van biologische en chemische wapens Productie van kernwapens	Wapens die naar verhouding veel burgerslachtoffers maken en in internationale verdragen zijn verboden of worden teruggedrongen.
Productie van bont (>5% van de omzet)	Dierenleed, heeft geen maatschappelijk doel.
Aanbieden van gokken (>5% van de omzet)	Leidt tot sociale problemen, uitbuiting van deelnemers en heeft geen maatschappelijk doel.
Productie van pornografie (>5% van de omzet)	Leidt tot sociale problemen, uitbuiting van vrouwen en heeft geen maatschappelijk doel.
Productie van tabak (>5% van de omzet)	Gevaar voor de volksgezondheid, heeft geen maatschappelijk doel.

- Alle indirecte beleggingen in ondernemingen worden op kwartaalbasis gemonitord. Op verzoek van klanten wordt hierover aan hen gerapporteerd.
- DoubleDividend publiceert de lijst van uitgesloten ondernemingen op haar website. De uitsluitingenlijst wordt ieder halfjaar, of zoveel vaker als gewenst, geactualiseerd.

Op de uitsluitingenlijst staan ook landen die op de sanctielijst van de Verenigde Naties staan en hierin wordt ook niet direct of indirect (middels beleggingsfondsen van derden) belegd.

3. Betrokken aandeelhouderschap

DoubleDividend stelt zich op als een betrokken aandeelhouder. Verantwoordelijk gedrag betekent niet alleen dat DoubleDividend een geïnformeerde stem uitbrengt op de aandeelhoudersvergaderingen, maar ook dat ondernemingen waarin wordt belegd doorlopend worden gemonitord op behaalde resultaten afgezet tegen de aangekondigde prognoses en doelstellingen. Indien nodig wordt het bestuur van een onderneming aangesproken op het toepassen en verbeteren van hun corporate governance, sociaal- of milieubeleid. Samenwerken met andere beleggers teneinde een bepaald resultaat te behalen bij een onderneming, wordt nadrukkelijk nagestreefd.

3.1 Stewardshipbeleid (Beleid inzake betrokken aandeelhouderschap)

De Stichting Eumedion, het platform van institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid, heeft een Nederlandse Stewardship Code (hierna 'Code') opgesteld. DoubleDividend is aangesloten bij de Stichting Eumedion en was vertegenwoordigd in de werkgroep die de Code heeft opgesteld. In de Code wordt uitgelegd hoe institutionele beleggers kunnen voldoen aan hun verantwoordelijkheden ten aanzien van betrokken aandeelhouderschap. En dit op een zodanige manier zodat wordt bijgedragen aan de lange termijn waardecreatie door Nederlandse beursvennootschappen waarin is belegd. De Code sluit helemaal aan bij de beleggingsfilosofie van DoubleDividend en het belang van de Code wordt dan ook geheel onderschreven. DoubleDividend heeft een Stewardshipbeleid opgesteld.

DoubleDividend dient onder meer te voldoen aan de Nederlandse corporate governance code en de herziene Richtlijn aandeelhoudersrechten en onderschrijft de Code. Naast deze wet- en regelgeving en standaarden zijn er een aantal internationale richtlijnen en principes die DoubleDividend meeneemt bij de uitvoering van haar stewardshipactiviteiten, zoals de Guidelines for Multinational Enterprises, Principles of Corporate Governance, de Global Governance Principles en Global Stewardship Principles, de Principles for Responsible Investment en de tien beginselen van het Global Compact.

Aangezien in de Code zowel de Nederlandse corporate governance code als de herziene Richtlijn aandeelhoudersrechten zijn geïntegreerd wordt in het Stewardshipbeleid uitsluitend een beschrijving van de toepassing van de principes van de Code besproken. De Code is in werking getreden op 1 januari 2019. Vanaf het boekjaar 2019 implementeert DoubleDividend de principes van de Code en wordt de informatie die als gevolg daarvan openbaar gemaakt moet worden gepubliceerd op de website.

De Code is in beginsel van toepassing op institutionele beleggers die aandelen houden in Nederlandse beursvennootschappen. DoubleDividend past, waar mogelijk, de principes eveneens toe op niet-Nederlandse beursvennootschappen waarin wordt belegd. De Code bestaat uit 11 principes. Bij de meeste principes wordt een guidance gegeven ter verdere verduidelijking van het principe. Voor een uitgebreide beschrijving van de principes wordt verwezen naar het Stewardshipbeleid.

3.2 Wat is betrokken aandeelhouderschap voor DoubleDividend?

Betrokken aandeelhouderschap is voor DoubleDividend een belangrijk onderdeel in het beleggingsproces. Voor DoubleDividend betekent betrokkenaandeelhouderschap het volgende:

Weten waarin je belegt

De beleggingsportefeuilles worden bottom-up opgebouwd, geheel volgens de beleggingsfilosofie van DoubleDividend. Dit betekent dat een onderneming aan strenge selectiecriteria moet voldoen alvorens deze onderneming voor opname in de beleggingsportefeuille in aanmerking komt. Doordat DoubleDividend haar eigen geïntegreerde analyses (financieel en ESG) maakt en in een relatief beperkt aantal ondernemingen belegt, heeft DoubleDividend een goed inzicht in deze ondernemingen. De ondernemingen in de beleggingsportefeuilles worden doorlopend gemonitord op alle materiële aangelegenheden.

Met overtuiging beleggen

Als gevolg van haar beleggingsfilosofie en -proces heeft DoubleDividend een uitgesproken mening over de ondernemingen in de beleggingsportefeuilles. De ondernemingen moeten naar de overtuiging van DoubleDividend in staat zijn over een lange termijn financiële en maatschappelijke waarde te creëren. Hiervoor zijn de selectiecriteria zoals vastgesteld door DoubleDividend van groot belang. Door het strikt toepassen van de selectiecriteria in het beleggingsproces wordt een, voor de lange termijn, weerbare en toekomstbestendige beleggingsportefeuille samengesteld.

Jezelf verantwoordelijk voelen voor je beleggingen

DoubleDividend heeft zelf de selectie van een onderneming gemaakt en voelt zich dan ook zelf verantwoordelijk voor deze selectie. DoubleDividend gaat nadrukkelijk niet mee in de waan van de dag op de (financiële) markten en heeft een lange termijn beleggingshorizon.

Het afleggen van rekenschap

DoubleDividend is transparant over al haar beleggingen en legt in haar maandberichten uitgebreid rekenschap af over elke belegging. Ook als blijkt dat niet de juiste keuzes zijn gemaakt of dat bijvoorbeeld de governance van een onderneming faalt of duurzaamheidsdoelstellingen niet zijn behaald.

DoubleDividend heeft haar Stewardshipbeleid gepubliceerd op haar [website](#).

3.3 Monitoring stewardshipbeleid (Beleid inzake betrokken aandeelhouderschap) 2019

Principes	Samenvatting principe	Monitoring DoubleDividend 2019
Principe 1	Institutionele beleggers hebben een stewardshipbeleid waarin wordt beschreven hoe zij stewardship richting Nederlandse beursvennootschappen integreren in hun beleggingsstrategie.	Stewardshipbeleid is gepubliceerd op de website, www.doubledividend.nl
Principe 2	Institutionele beleggers houden toezicht op de Nederlandse beursvennootschappen ten aanzien van materiële aangelegenheden.	- Portefeuille wordt bottom-up opgebouwd - Geïntegreerde analyse (financieel en ESG) - Beperkt aantal ondernemingen - Doorlopende monitoring materiële aangelegenheden
Principe 3	Institutionele beleggers zijn bereid om de dialoog aan te gaan met de bestuurders en/of commissarissen van de Nederlandse beursvennootschappen.	Aantal gesprekken plaatsgevonden met beursvennootschappen, daarbij met name aandacht voor remuneratiebeleid en duurzaamheid
Principe 4	Institutionele beleggers werken samen met andere aandeelhouders bij de uitoefening van stewardshipactiviteiten richting Nederlandse beursvennootschappen.	Binnen Eumedion samen met aantal andere institutionele beleggers betrokken geweest bij een aantal gesprekken met beursvennootschappen. Hierbij vooral aandacht voor remuneratiebeleid en duurzaamheid
Principe 5	Institutionele beleggers communiceren met relevante belanghebbenden van Nederlandse beursvennootschappen.	Er is in 2019 niet gecommuniceerd met relevante belanghebbenden
Principe 6	Institutionele beleggers identificeren, beheren en lossen daadwerkelijke en potentiële belangenconflicten op in verband met hun stewardshipactiviteiten richting Nederlandse beursvennootschappen.	Er hebben zich in 2019 geen daadwerkelijke en potentiële belangenconflicten voorgedaan in verband met onze stewardshipactiviteiten
Principe 7	Institutionele beleggers oefenen hun stemrecht en andere aandeelhoudersrechten op een geïnformeerde manier uit.	Zie hoofdstuk 4 van dit duurzaamheidsrapport voor stemgedrag
Principe 8	Institutionele beleggers maken hun stembeleid openbaar.	Stembeleid is gepubliceerd op de website, www.doubledividend.nl
Principe 9	Institutionele beleggers die een verzoek indienen om een buitengewone algemene vergadering bijeen te roepen of om een aandeelhoudersvoorstel te agenderen dienen overleg te hebben gepleegd met het bestuur van de vennootschap.	Er is in 2019 geen verzoek ingediend om een buitengewone algemene vergadering bijeen te roepen of om een aandeelhoudersvoorstel te agenderen

Principe 10	Indien een door een institutionele belegger voorgesteld voorstel op de agenda van een algemene vergadering van een Nederlandse beursvennootschap is geplaatst, dient deze tijdens de vergadering aanwezig of vertegenwoordigd te zijn om dit voorstel toe te lichten.	Niet van toepassing, zie principe 9
Principe 11	Institutionele beleggers zullen zich van stemming onthouden indien hun shortpositie in de betreffende Nederlandse beursvennootschap waarin is belegd groter is dan hun longpositie.	Er kunnen geen shortposities worden aangegaan. Ook worden er geen aandelen uitgeleend

3.4 Focus letter (speerpuntenbrief) Eumedion

Eumedion, het platform van institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid, stelt elk jaar een focus letter op die naar alle ondernemingen met een beursnotering in Nederland wordt gestuurd. De focus letter 2020 vraagt aandacht voor 1. Remuneratiebeleid en remuneratierapport en 2. De impact van klimaatverandering en het Parijs akkoord.

1. Remuneratiebeleid en remuneratierapport

Als gevolg van de implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten, krijgen aandeelhouders van alle Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen de mogelijkheid om jaarlijks een adviserende stem uit te brengen over het remuneratierapport van de betreffende onderneming. Eumedion verzoekt ondernemingen om de door Eumedion in 2019 gepubliceerde notitie ten aanzien van beloningsbeleid in acht te nemen alsmede alle relevante partijen te horen over het remuneratiebeleid en over deze gesprekken verslag uit te brengen. Daarnaast worden ondernemingen verzocht het remuneratierapport in lijn met de concept richtlijnen van de Europese Commissie op te stellen en duidelijke verantwoording af te leggen over de beloning voor het bestuur in relatie met de strategie van de onderneming en de bijbehorende uitgangspunten.

2. De impact van klimaatverandering en het Parijs akkoord.

Eumedion verzoekt ondernemingen in het directieverslag materiële informatie te verschaffen ten aanzien van klimaatverandering en de impact hiervan voor de onderneming en hoe de onderneming bijdraagt in haar product/dienst en waardeketen op het gebied van de reductie van CO₂-uitstoot. En dit alles in het licht van de doelstellingen zoals vastgelegd in het Parijs akkoord. Ondernemingen worden verzocht doelstellingen en klimaatgerelateerde informatie te verschaffen in lijn met de richtlijnen van de Europese Commissie zoals gepubliceerd op 17 juni 2019.

De volledige focus letter is te lezen op de website van Eumedion. Te vinden via:
<https://www.eumedion.nl/clientdata/215/media/clientimages/speerpuntenbrief-2020.pdf>

4. Stembeleid en stemgedrag

4.1 Uitgangspunten

DoubleDividend Management B.V. (hierna: DoubleDividend) ziet het als haar fiduciaire plicht de belangen van de aandeelhouders van de door haar beheerde fondsen te vertegenwoordigen bij de ondernemingen waarin wordt belegd. DoubleDividend oefent als beheerder de zeggenschapsrechten en andere aan de aandelen verbonden rechten op een geïnformeerde manier uit en heeft hiertoe dit stembeleid opgesteld.

- Het stemrecht is een belangrijk onderdeel van een goed werkend corporate governance systeem. Daarom gebruikt DoubleDividend het stemrecht in beginsel bij alle ondernemingen waarin wordt belegd.
- De beleggingsfondsen beheerd door DoubleDividend lenen geen aandelen uit, waardoor de beleggingsfondsen te allen tijde over het stemrecht beschikken.
- De manier waarop wordt gestemd hangt samen met de kosten, die per land sterk verschillen, en het belang van fysieke aanwezigheid. Afhankelijk van de gemaakte afweging kan een steminstructie worden gegeven aan een derde partij, wordt op afstand gestemd (zelf op via elektronisch platform) of is DoubleDividend zelf aanwezig bij de algemene vergadering van de onderneming om het stemrecht uit te oefenen.
- In het algemeen worden alle agendapunten beoordeeld in het licht van het belang van de betreffende beleggingsinstelling en haar beleggers en in lijn met de beleggingsfilosofie van DoubleDividend.
- DoubleDividend heeft haar stembeleid gepubliceerd op haar website.

4.2 Samenvatting stemgedrag DD Equity Fund 2019

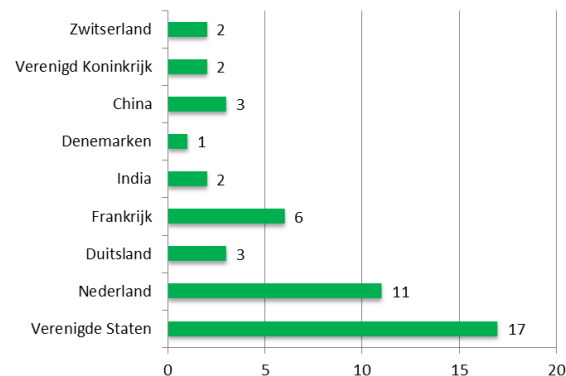
Aantal aandeelhoudersvergaderingen

In 2019 heeft DD Equity Fund op 47 vergaderingen van aandeelhouders gestemd. Er zijn in 2019 geen aandeelhoudersvergaderingen bezocht. De belangrijkste reden hiervoor was dat de te verwachte meerwaarde van het bijwonen van de vergadering niet opwoog tegen de te maken kosten. Op deze vergaderingen is op afstand gestemd.

Aandeelhoudersvergaderingen per land

Het DD Equity Fund belegt wereldwijd in beursgenoteerde ondernemingen, het aantal vergaderingen per land is opgenomen in de volgende tabel.

Grafiek 1: Aandeelhoudersvergaderingen per land

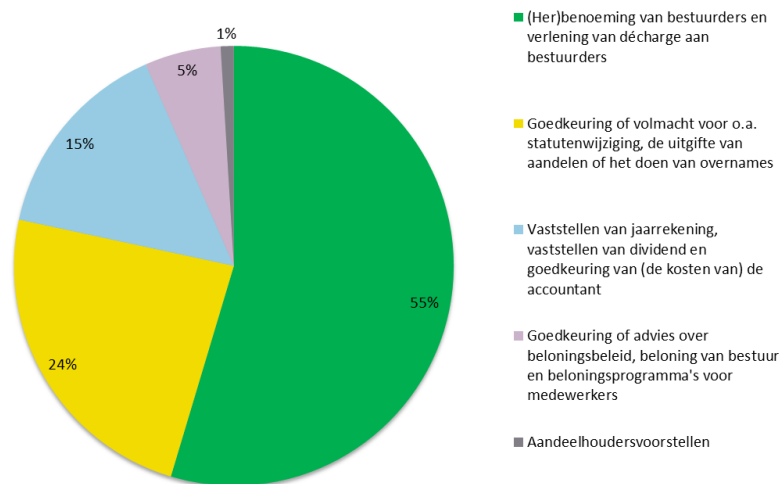

Bron: DoubleDividend Management B.V.

Agendapunten die aan bod zijn gekomen

De meeste agendapunten betroffen de (her)benoeming van bestuurders en het verlenen van décharge aan bestuurders (55%). Dit is omdat elke (her)benoeming van een bestuurder veelal een apart agendapunt betreft. Daarnaast werd door het management goedkeuring of een volmacht van de aandeelhouders gevraagd voor onder meer statutenwijzigingen, de uitgifte van aandelen of het doen van overnames (24%). 15% van de agendapunten betrof de vaststelling van de jaarrekening, het vaststellen van het dividend of winstbestemming en de goedkeuring van (de kosten van) de accountant. Goedkeuring of advies over het beloningsbeleid betrof 5%. Daarnaast hebben aandeelhouders zelf een aantal agendavoorstellen gedaan voor onder andere verbetering op het gebied van corporate governance en sociaal vlak van de onderneming (1%).

Grafiek 2: Verdeling van agendapunten

Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

Stemgedrag op de verschillende agendapunten

Bij het bepalen van het stemgedrag houdt DoubleDividend rekening met de specifieke context en de markten waarin de onderneming zich bevindt. De uitoefening van het stemrecht vindt plaats in overeenstemming met de beleggingsdoelstellingen en het beleggingsbeleid van DD Equity Fund. DoubleDividend stemt op de voorstellen van het bestuur en eventueel de aandeelhouders, op basis van eigen onderzoek. De agendapunten van de aandeelhoudersvergaderingen zijn beoordeeld in het belang van het fonds en haar participanten. Dit heeft geleid tot het volgende stemgedrag op de verschillende onderwerpen.

Tabel 1: Stemgedrag agendapunten

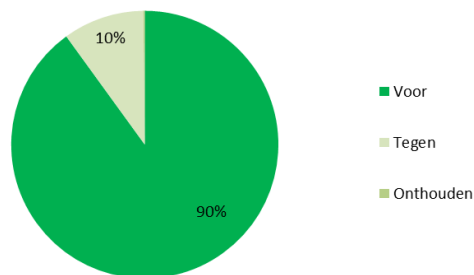
Type onderwerpen	Aantal	Tegen (%)	Voor (%)	Onthouden (%)
(Her)benoeming van bestuurders en verlening van décharge aan bestuurders	307	8%	92%	0%
Goedkeuring of volmacht voor o.a. statutenwijziging, de uitgifte van aandelen of het doen van overnames	125	1%	98%	1%
Vaststellen van jaarrekening, vaststellen van dividend en goedkeuring van (de kosten van) de accountant	78	0%	100%	0%
Goedkeuring of advies over beloningsbeleid, beloning van bestuur en beloningsprogramma's voor medewerkers	60	52%	48%	0%
Aandeelhoudersvoorstellen	21	71%	24%	5%

Voorstellen van het management

Voorstellen van het management werden voor 90% gesteund. Voorstellen waarop DD Equity Fund heeft tegen gestemd betroffen voornamelijk zeer hoge beloningen voor bestuurders of de (her)benoeming van bestuursleden.

DoubleDividend heeft haar eigen beloningsbeleid ontwikkeld, waarop het de beloning van het bestuur beoordeelt. DoubleDividend verwacht van ondernemingen een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, belangrijke elementen daarin zijn een transparante onderbouwing van de beloning, een koppeling tussen de (financiële en niet-financiële) prestaties en de beloningsverhoudingen binnen een onderneming. 52% van het aantal voorstellen voor beloning van het bestuur voldeden niet aan de uitgangspunten van het beloningsbeleid van DoubleDividend.

Grafiek 3: Stemgedrag voorstellen management

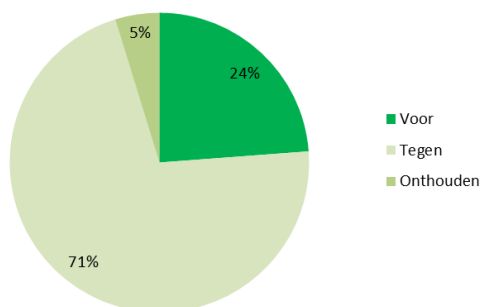
Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

Aandeelhoudersvoorstellen

Voorstellen van de aandeelhouders zijn voor 24% gesteund. Dit betrof onder meer het voorstel van een aandeelhouder die streeft naar (meer) transparantie over de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid (Starbucks) en voorstellen waarin de raad van bestuur wordt verzocht om een onafhankelijke voorzitter (IBM, Union Pacific en Ebay).

De voorstellen die niet gesteund zijn betroffen onder meer de 'Gender Pay Gap'. Dit betreft de verslaglegging over de loonkloof tussen mannen en vrouwen binnen de organisatie. Ook waren er voorstellen om als aandeelhouder te kunnen handelen met schriftelijke toestemming in plaats van handelen via een algemene vergadering. Daarnaast stelde een aandeelhouder twee kandidaten voor om op te treden als bestuursleden. DoubleDividend vindt dat het voorstellen van benoeming van bestuurders een primaire taak is van de onderneming zelf.

Grafiek 4: Stemgedrag voorstellen aandeelhouders

Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

4.3 Samenvatting stemgedrag DD Property Fund N.V. 2019

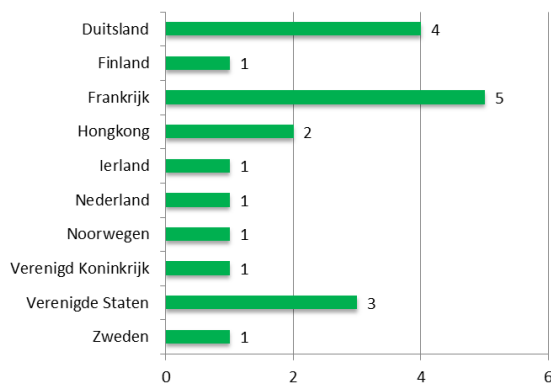
Aantal aandeelhoudersvergaderingen

In 2019 heeft DD Property Fund N.V. op 20 vergaderingen van aandeelhouders gestemd. Er is in 2019 één aandeelhoudersvergadering bezocht. Dit betrof de Nederlandse onderneming Eurocommercial Properties N.V. De overige aandeelhoudersvergaderingen zijn niet bezocht. De belangrijkste reden hiervoor was dat de te verwachte meerwaarde van het bijwonen van de vergadering niet opwoog tegen de te maken kosten. Op deze vergaderingen is op afstand gestemd.

Aandeelhoudersvergaderingen per land

Het DD Property Fund N.V. is een duurzaam vastgoedaandelenfonds met een focus op Europa, dat vanaf 1 januari 2020 ook kan beleggen in infrastructuur. Het aantal vergaderingen per land is opgenomen in de volgende tabel.

Grafiek 1: Aandeelhoudersvergaderingen per land

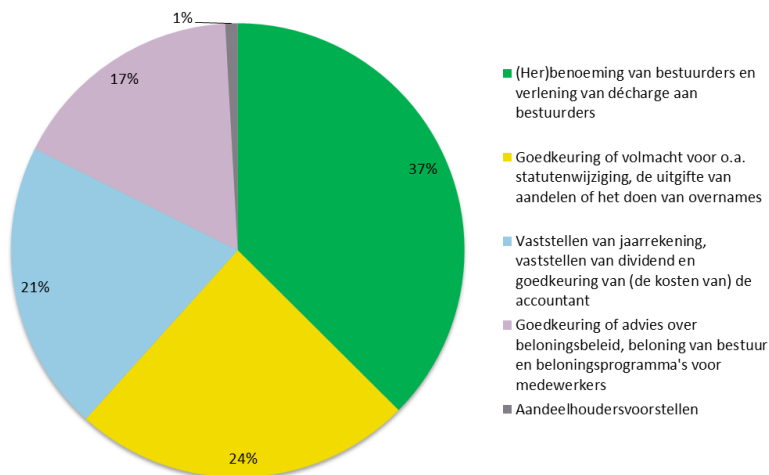

Bron: DoubleDividend Management B.V.

Agendapunten die aan bod zijn gekomen

De meeste agendapunten betroffen de (her)benoeming van bestuurders en het verlenen van décharge aan bestuurders (37%). Dit is omdat elke (her)benoeming van een bestuurder veelal een apart agendapunt betreft. Daarnaast werd door het management goedkeuring of een volmacht van de aandeelhouders gevraagd voor onder meer statutenwijzigingen, verhoging van het kapitaal, of de uitgifte van aandelen (24%). 21% van de agendapunten betrof de vaststelling van de jaarrekening, het vaststellen van het dividend of winstbestemming en de goedkeuring van (de kosten van) de accountant. Goedkeuring of advies over het beloningsbeleid betrof 17%.

Grafiek 2: Verdeling van agendapunten

Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

Stemgedrag op de verschillende agendapunten

Bij het bepalen van het stemgedrag houdt DoubleDividend rekening met de specifieke context en de markten waarin de onderneming zich bevindt. De uitoefening van het stemrecht vindt plaats in overeenstemming met de beleggingsdoelstellingen en het beleggingsbeleid van DD Property Fund N.V. DoubleDividend stemt op de voorstellen van het bestuur en eventueel de aandeelhouders, op basis van eigen onderzoek. De agendapunten van de aandeelhoudersvergaderingen zijn beoordeeld in het belang van het fonds en haar beleggers. Dit heeft geleid tot het volgende stemgedrag op de verschillende onderwerpen.

Tabel 1: Stemgedrag agendapunten

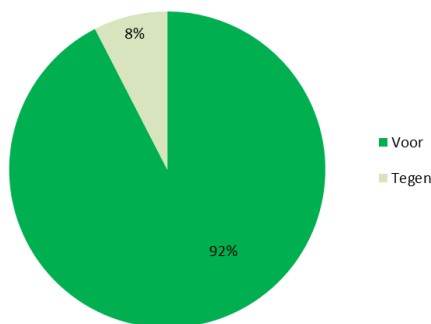
Type onderwerpen	Aantal	Voor (%)	Tegen (%)
(Her)benoeming van bestuurders en verlening van décharge aan bestuurders	85	89%	11%
Goedkeuring of volmacht voor o.a. statutenwijziging, de uitgifte van aandelen of het doen van overnames	55	100%	0%
Vaststellen van jaarrekening, vaststellen van dividend en goedkeuring van (de kosten van) de accountant	47	100%	0%
Goedkeuring of advies over beloningsbeleid, beloning van bestuur en beloningsprogramma's voor medewerkers	38	79%	21%
Aandeelhoudersvoorstellen	2	50%	50%

Voorstellen van het management

Voorstellen van het management werden voor 92% gesteund. Voorstellen waarop DD Property Fund N.V. heeft tegen gestemd betroffen voornamelijk hoge beloningen voor bestuurders of de (her)benoeming van bestuursleden.

DoubleDividend heeft haar eigen beloningsbeleid ontwikkeld, waarop het de beloning van het bestuur beoordeelt. DoubleDividend verwacht van ondernemingen een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, belangrijke elementen daarin zijn een transparante onderbouwing van de beloning, een koppeling tussen de (financiële en niet-financiële) prestaties en de beloningsverhoudingen binnen een onderneming. 21% van het aantal voorstellen voor beloning van het bestuur voldeden niet aan de uitgangspunten van het beloningsbeleid van DoubleDividend.

Grafiek 3: Stemgedrag voorstellen management

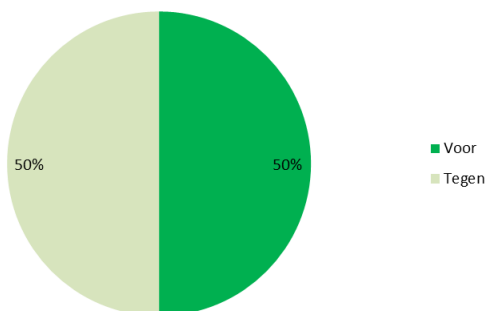

Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

Aandeelhoudersvoorstellen

Voorstellen van de aandeelhouders zijn voor 50% gesteund. Er waren in 2019 twee agendavoorstellen van een aandeelhouders. Dit betrof delegatie van autoriteit aan de raad van bestuur voor uitgifte van aandelen of zekerheden. Een ander voorstel betrof openbaarmaking van de politieke bijdragen.

Grafiek 4: Stemgedrag voorstellen aandeelhouders

Bron: DoubleDividend Management B.V., Broadridge Proxy Edge

Bijlage 1: SDG bijdrage ondernemingen DD Equity Fund

Bedrijf	Weging	SDG	Uitleg
3M Co	0,9%	SDG 9	Eén van de meest innovatieve bedrijven ter wereld met een sterke bijdrage op gebied van o.a. gezondheid, veiligheid en milieu
		SDG 12	Duurzame keten o.a. vanwege doelstelling van 100% energie uit duurzame bronnen, gebruik van duurzame materialen, beleid op afval en water
		SDG 13	Doelstelling is op termijn 100% energie uit duurzame bronnen
ABN AMRO Bank NV	1,6%	SDG 13	Bank financiert 10% van de gebouwen in Nederland en wil naar een gemiddelde A rating voor de gehele portefeuille in 2030
Adidas AG	0,8%	SDG 3	Sporten levert bijdrage aan gezonde levensstijl
		SDG 6	Zet zich in voor vermindering van waterverbruik in eigen fabrieken en bij haar toeleveranciers in kledingindustrie
		SDG 8	Adidas is een grote werkgever in ontwikkelingslanden en heeft beleid op eerlijke betalingen en arbeidsomstandigheden
		SDG 13	Doel is absolute reductie van 3% in CO2-uitstoot per jaar
		SDG 14	Parley for the Oceans: Doel is vanaf 2024 alle nylons van gerecyclede materialen te maken voornamelijk plastic uit de zee
Adobe Systems Inc	2,5%	SDG 15	Doel is 100% duurzaam geproduceerde katoen, uitfasen van chemicaliën en reductie productie van afval
		SDG 9	Innovatief bedrijf dat bijdraagt aan de digitalisering van de economie
		SDG 13	Doelstelling is 100% energie uit duurzame bronnen in 2035 voor het gehele bedrijf inclusief data centers
AIA Group Ltd	1,9%	SDG 15	De PDF writer van Adobe zorgt voor digitalisering van documenten, minder papier, afval en transport
		SDG 10	Verzekeraar, risico's worden gedeeld. Toegang tot financiële systeem en creëert kansen voor kwetsbare groepen opkomende landen in Azië
		SDG 3	Industriële gassen kennen diverse medische toepassingen, naast zuurstof o.a. stikstof en helium
Air Products & Chemicals Inc	1,1%	SDG 6	Industriële gassen worden gebruikt bij de waterzuivering
		SDG 13	Industriële gassen kennen toepassingen waardoor CO2-uitstoot in andere productie processen wordt gereduceerd (o.a. staal, chemie). Waterstof is belangrijke alternatieve brandstof in opkomst
		SDG 1	Enorme bijdrage aan ontwikkeling van achtergestelde gebieden op het platte land van China waar veel armoede heerst
Alibaba Group Holding Ltd	3,1%	SDG 5	50% van banen in MKB voor vrouwen ook toegang tot financieel systeem via ANT Financial
		SDG 8	Is indirect verantwoordelijk voor 36 miljoen banen in China vooral in midden- en kleinbedrijf, doel is 100 miljoen banen creëren
		SDG 4	Belangrijk onderdeel geworden van wereldwijde kennis en informatie infrastructuur via o.a. Google search en Youtube
Alphabet Inc	2,6%	SDG 9	Innovatief technologiebedrijf dat op vele vlakken bijdragen levert naast technologie o.a. gezondheidszorg, onderwijs, mobiliteit en energie
		SDG 13	Eén van de grootste producenten van duurzame energie. CO2 voetafdruk van kleiner dan 0
		SDG 9	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc.
Applied Materials Inc	2,4%	SDG 12	Duurzame huishouding o.a. beleid op energie, afval, water en gebruik van zeldzame materialen
		SDG 9	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc.
ASML Holding NV	2,3%	SDG 12	Duurzame huishouding o.a. beleid op energie, afval, water en gebruik van zeldzame materialen
		SDG 9	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc.
Baidu Inc	1,6%	SDG 9	Sterk innovatief bedrijf actief met o.a. AI, cloud, big data met brede maatschappelijke toepassingen
Cerner Corp	2,2%	SDG 3	Levert bijdrage aan kwaliteit en efficiëntie in gezondheidszorg via automatiseringsoplossingen (o.a. EPD)
CSX Corp	1,0%	SDG 13	Vervoer over spoor levert belangrijke voordelen op voor het klimaat. Vervoer over het spoor is vier keer efficiënter dan over de weg

CVS Caremark Corp	2,5%	SDG 3 SDG 12	Belangrijke speler in de gezondheidszorg in VS via ziektekostenverzekering, distributie van medicijnen en zorginstellingen Duurzame huishouding o.a. door beleid op energieverbruik, afval, water en gebruik van materialen.
DENTSPLY SIRONA Inc	1,4%	SDG 3	Als grootste toeleverancier van producten voor tandheelkundige zorg levert de onderneming een bijdrage aan de gezondheidszorg
eBay Inc	2,5%	SDG 8 SDG 12 SDG 13	Levert als wereldwijd platform voor midden- en kleinbedrijf bijdrage aan inclusieve economie o.a. in/voor achtergestelde gebieden/groepen Digitale kringloop; biedt diverse platforms zoals eBAY en Marktplaats waarbij mensen spullen een tweede leven kunnen geven Doel is 100% duurzame energie voor alle datacenters en kantoren in 2025
Fidelity National Information Services Inc	2,6%	SDG 9	Biedt financiële infrastructuur, toegang tot betalingsverkeer. Product levert bijdrage aan een veilige en efficiënte manier van betalen
Groupe Danone	2,5%	SDG 1 SDG 2 SDG 3 SDG 12 SDG 13	Bijdrage aan bestrijding armoede door zo veel mogelijk kleine boeren in ontwikkelingslanden te betrekken in de supply chain Wil bijdrage leveren aan bestrijden van honger door gezonde producten aan te bieden tegen betaalbare prijzen in arme landen Zet in op het aanbieden van gezonde voeding (o.a. meer plantaardig en met de juiste voedingswaarden) en een gezonde lifestyle Grote producent van zuivel en voedsel. Beleid op energie, water, afval, verpakkingen en ecosystemen in productie Doelstelling is klimaatneutraal (full scope) en 100% duurzame energie. Tussendoel: 50% reductie van CO2-uitstoot in 2030 in de gehele keten
HDFC Bank Ltd	2,5%	SDG 1 SDG 4 SDG 5	Grote bijdrage in ontwikkeling van ruraal India via financial inclusion. Grote netwerk in en speciale producten voor landelijk India Goed onderwijs is strategische doelstelling van de bank. Het ZIIEI en 3T programma heeft al 1,6 miljoen kinderen aan beter onderwijs geholpen Sustainable Livelihood Initiative wil 10 miljoen vrouwen uit lage inkomensgroepen helpen via financial inclusion, training etc.
Heineken NV	1,8%	SDG 12	Bijdrage middels duurzame productieketen. Beleid op reductie CO2-uitstoot, watergebruik en verantwoorde consumptie
Henkel KGaA	2,3%	SDG 12	Bijdrage middels duurzame productieketen. Beleid op reductie CO2-uitstoot, gebruik van materialen en water en afval
Henry Schein Inc	1,9%	SDG 3	Belangrijke leverancier van producten aan de medische sector waaronder tandartsen en huisartsenpraktijken
IBM Corp	1,5%	SDG 9 SDG 12	Wil met technologie en innovatie een bijdrage leveren aan maatschappelijke problemen op gebied van o.a. klimaat, gezondheidszorg en onderwijs Lange historie op verduurzamen van eigen productieketen. Klimaatbeleid sinds 1971. Ambitieuze doelstellingen op diverse vlakken
Infosys Technologies Ltd	1,6%	SDG 10	Bijdrage aan ontwikkeling van middenklasse in India via een groot werknemersbestand (200k) en trainingsprogramma's voor het personeel
Johnson & Johnson	2,8%	SDG 3	Grote impact op gezondheidszorg door producten (farma, consumentengoederen en medische technologie) en innovatie door R&D
Johnson Controls International	1,8%	SDG 11	Producten zorgen voor veiligheid in gebouwen en voor efficiënte en duurzame manier van verlichting en klimaatcontrole in gebouwen
Klépierre	1,3%	SDG 11	Bijdrage door verduurzaming van vastgoedportefeuille o.a. door reductie CO2-uitstoot, watergebruik, afvalbeleid en gebruik van materialen
Lam Research Corp	1,9%	SDG 9	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc.
Levi Strauss & Co	1,4%	SDG 12 SDG 15	Verduurzaming van de productieketen in de kledingindustrie via design, sourcing van materialen, eerlijke arbeidsomstandigheden bij productie, recycle Doel is gebruik te maken van 100% duurzaam geproduceerde katoen, minder watergebruik, gebruik van alternatieve materialen en geen chemicaliën

Mastercard Inc	1,7%	SDG 9 SDG 10	Biedt financiële infrastructuur, toegang tot het betalingsverkeer. Product levert bijdrage aan een veilige en efficiënte manier van betalen Financial inclusion is voorwaarde voor inclusieve groei, levert bijdrage aan reduceren van armoede en ongelijkheid. Mastercard wordt gebruikt om geld te ontvangen en te betalen, maar ook als identificatie door groepen in arme landen zonder toegang tot het financiële systeem. Mastercard wilt 500 miljoen mensen bereiken
Medtronic PLC	2,5%	SDG 3 SDG 12	Ontwikkelt en produceert medische apparatuur en technologie tegen ziektes als Parkinson, diabetes, hart- en vaatziekten Beleid op verduurzaming van eigen keten door beleid op o.a. CO2-uitstoot, gebruik van materialen en water, afval en toeleveranciers
Microsoft Corp	2,4%	SDG 4 SDG 9 SDG 13	Producten van Microsoft kennen brede toepassing in onderwijs, wetenschap en R&D Belangrijk bijdrage aan digitale infrastructuur en R&D met software en cloud oplossingen Groot verbruiker van energie via datacenters, heeft als doel CO2 neutraal te worden middels forse investeringen in efficiëntie en groene energie
Novo Nordisk A/S	1,9%	SDG 3	Ontwikkelt en produceert medicijnen met name voor diabetes en obesitas patiënten
PayPal Holdings Inc	2,1%	SDG 9	Biedt financiële infrastructuur, toegang tot betalingsverkeer ook voor mensen zonder toegang tot een bankrekening
Reckitt Benckiser Group PLC	2,4%	SDG 12	Bijdrage middels duurzame productieketen. Beleid op reductie CO2-uitstoot, gebruik van materialen en water, afval
Roche Holding AG	2,3%	SDG 3	Belangrijke ontwikkelaar en producent van medicijnen met hoog R&D budget. Vooral sterk in oncologie
SAP AG	2,4%	SDG 9 SDG 12	Belangrijk bijdrage aan digitale infrastructuur en R&D met software en cloud oplossingen Koploper op het gebied van verduurzaming van eigen huishouding. Uitgebreide rapportage op bijdrage per SDG
Siemens AG	2,2%	SDG 3 SDG 13	Siemens Healthineers is een belangrijke producent van medische technologie zoals scanners, robots en technologie voor diagnostiek Portefeuille van producten die bijdrage leveren aan klimaat, waaronder windmolens, treinen en producten en technologie die bijdragen aan energie-efficiëntie (44% van totale portefeuille). Doel CO2 neutraal in eigen huishouding in 2030
Taiwan Semiconductor Manufacturing Co Ltd	1,5%	SDG 9 SDG 12	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc. Beleid op verduurzaming van eigen keten door beleid op o.a. CO2-uitstoot, gebruik van materialen en water, afval en toeleveranciers
Tencent Holdings Ltd	1,8%	SDG 9	Belangrijk bijdrage aan digitale infrastructuur in China, actief op gebied van social media, fintech, media en gaming
Thermo Fisher Scientific Inc	1,2%	SDG 3	Wereldleider op gebied van laboratorium instrumenten met vele toepassingen in onder andere medische sector, R&D, onderwijs, testen etc.
Tokyo Electron Ltd	1,1%	SDG 9	Belangrijke toeleverancier van de chip sector, brede toepassing o.a. wetenschap, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, energie-efficiëntie etc.
Unibail-Rodamco-Westfield	1,6%	SDG 11	Bijdrage door verduurzaming van vastgoedportefeuille o.a. door reductie CO2-uitstoot, watergebruik, afvalbeleid en gebruik van materialen
Unilever NV	2,1%	SDG 10 SDG 12 SDG 13 SDG 15	Levert bijdrage aan verkleinen van ongelijkheid o.a. door kleine bedrijven en boeren te betrekken in de keten Voorloper op gebied van brede verduurzaming van eigen huishouding en aanbieden van meer verantwoorde producten Doel om in 2030 volledig te draaien op duurzame energie. Kijkt niet alleen naar eigen huishouding maar naar de gehele keten Grote impact als grote voedselproducent via sustainable sourcing van gewassen en ingrediënten, gebruik van materialen en verpakkingen etc.
Union Pacific Corp	1,8%	SDG 13	Vervoer over spoor levert belangrijke voordelen op voor het klimaat. Vervoer over spoor is vier keer efficiënter dan over de weg
Visa Inc	2,8%	SDG 10	Financial inclusion is voorwaarde voor inclusieve groei, levert bijdrage aan reduceren van armoede en ongelijkheid. Biedt financiële infrastructuur, toegang tot betalingsverkeer. Product levert bijdrage aan veilige en efficiënte manier van betalen

Bron: DoubleDividend Management B.V. ultimo december 2019